

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: **«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ
АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ»**

Виконавець:

студент ФЕУП

Зеленюк Артем Сергійович _____

Науковий керівник:

д.е.н., доцент

Захарченко Наталя Вячеславівна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Для економіки України надзвичайно важливою ланкою, яка визначає соціально-економічний розвиток держави, рівень забезпечення її населення продуктами харчування, а промисловість – сільськогосподарською сировиною є агропромисловий комплекс. Агропромисловий комплекс (далі – АПК) – це велике міжгалузеве утворення, що включає сукупність галузей, пов'язаних між собою процесом відтворення з метою забезпечення продовольчої безпеки країни, оптимальних норм харчування населення України, створення експортного потенціалу сировини і продовольства. Сфера його діяльності охоплює три чверті території України, на якій проживає третина населення і формується майже 60% фонду споживання, створюється 17% ВВП. Агропромисловий комплекс є одним з основних бюджетоформуєчих секторів національної економіки, частка якого у зведеному бюджеті України за останні роки становить в середньому 12 %, а у товарній структурі експорту – понад третину.

Здебільшого з огляду на те, що вирішення продовольчої безпеки здійснюється переважно в агропромисловому комплексі він є важливою ланкою економіки і мусить мати пріоритетний розвиток.

Агропромисловий комплекс є одним з найбільших і важливих секторів економіки. У ньому формується основна частина продовольчих ресурсів, а стан справ у агропромисловому комплексі вагомо позначається на рівні життя населення. Відтак, дослідження стану справ в агропромисловому комплексі, виявлення проблем та пошук шляхів їх подолання є об'єктом досліджень науковців. Так, вони знаходять своє відображення у наукових працях відомих учених-економістів – В. Андрійчука, О. Білоруса, В. Будкіна, В. Власова, В. Геєця, В. Горьового, В. Губенка, С. Дем'яненка, С. Кваши, А. Кредісова, А. Мокія, П. Саблука та ін. Однак, цей сектор має значні перспективи розвитку, що потребують подальшого дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити теоретичні, методичні та прикладні аспекти оцінювання сучасного стану агропромислового комплексу країни та сформулювати пропозиції щодо перспектив його розвитку.

Мета роботи реалізується через конкретні **завдання**:

- дослідити сутність аграрно-промислового комплексу та його роль;
- розглянути методичні підходи оцінювання АПК;
- описати інструменти державного регулювання розвитку АПК;
- дослідити зарубіжний досвід розвитку агропромислового комплексу;
- проаналізувати тенденції розвитку АПК України;
- визначити основні напрями державної політики стимулювання АПК;
- охарактеризувати формування організаційно-економічних умов та механізму стимулювання розвитку підприємництва;
- визначити кооперативні пріоритети стимулювання соціально-економічної ефективності підприємницької діяльності.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та прикладних аспектів оцінювання перспектив розвитку агропромислового комплексу країни.

Об'єкт дослідження – процес оцінювання перспектив розвитку агропромислового комплексу країни.

Методи дослідження – метод порівнянь, табличний метод, економіко-статистичний та визначення відносних пріоритетів в дослідженнях ефективності функціонування аграрно-промислового комплексу.

Інформаційна база дослідження: Закони України та інші нормативно-праві акти, що регламентують питання державного регулювання агропромислового комплексу, наукові публікації та монографічні видання вчених з проблематики оцінювання функціонування агропромислового комплексу, статистичні збірники та офіційні дані органів Державної служби статистики України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (53 найменування). Загальний обсяг роботи становить 108 сторінок. Основний зміст викладено на 103 сторінках. Робота містить 29 таблиць, 10 рисунків.

Публікація. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: Державна політика стимулювання розвитку підприємництва в агропромисловому комплексі // Науковий студентський вісник ФЕУП, випуск 37 (2).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі роботи «**Теоретичні аспекти оцінювання функціонування агропромислового комплексу**» досліджено сутність аграрно-промислового комплексу та його роль; розглянуто методичні підходи оцінювання АПК; описано інструменти державного регулювання розвитку АПК.

У другому розділі «**Аналітична оцінка стану розвитку агропромислового комплексу в Україні**» досліджено зарубіжний досвід розвитку агропромислового комплексу; проаналізовано тенденції розвитку АПК Україні; визначено основні напрями державної політики стимулювання АПК.

У третьому розділі «**Шляхи підвищення ефективності функціонування агропромислового комплексу в Україні**» охарактеризовано формування організаційно-економічних умов та механізму стимулювання розвитку підприємництва; визначено кооперативні пріоритети стимулювання соціально-економічної ефективності підприємницької діяльності.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження щодо шляхів підвищення забезпечення ефективного функціонування агропромислового комплексу України дозволило зробити такі висновки:

1. Агропромисловий комплекс є вагомим елементом у розвитку будь-якої держави, оскільки формує її матеріально-технічну базу та продовольчу безпеку. У своїй структурі АПК поєдує три сфери: є підприємства і організації, які безпосередньо займаються виробництвом сільськогосподарської продукції, тобто

сільське господарство; галузі, які забезпечують АПК засобами виробництва та виробничо-технічним обслуговуванням сільського господарства; галузі і підприємства, які забезпечують заготівлю, переробку сільськогосподарської продукції і доведення її до споживача.

2. Важливе значення в процесі дослідження зрушень в агропромисловому комплексі різних територіальних рівнів набуває формулювання системи теоретико-методологічних принципів та методичних підходів. Дослідження АПК вимагає дотримання та застосування як загальнонаукових так і конкретно-наукових підходів та методів, а також поєднання та застосування різних підходів під час дослідження.

3. Важлива значимість агропромислового комплексу для нормального функціонування суспільства зумовлює потребу його державного регулювання. Механізми державного регулювання аграрного сектору України проявляються в аграрній політиці шляхом втручання держави в ринкові процеси, регулювання нею організації ринку.

4. Дослідивши зарубіжний досвід, слід відзначити, що у країнах, які були об'єктом нашого аналізу, створено системи помірної протекціонізму у функціонуванні агропродовольчого сектора, чого, на жаль, бракує вітчизняній практиці. Погоджуючись із думкою багатьох економістів і експертів, можна вважати, що крім запровадження системи протекціонізму доцільно чітко відрегулювати і розподілити заходи відповідальності між державою і виробником сільськогосподарської продукції.

5. Представлена аналітика для оцінки організаційно-економічних характеристик підприємництва в агропромисловому комплексі засвідчила наявність різносторонніх змін в системі господарювання, які фактично означають: структурування господарських суб'єктів за розмірами та організаційними формами господарювання відповідно до ринкової кон'юнктури; зменшення чисельності зайнятих у сільськогосподарському підприємстві у зв'язку із реструктуризацією й переорієнтацією виробництва на експортоорієнтовані, менш трудомісткі масові культури; варіації фінансових результатів господарювання залежно від кон'юнктури зовнішнього ринку.

6. Останніми роками спостерігається тенденція скорочення обсягів прямої підтримки сільськогосподарських виробників у багатьох країнах світу, аналогічно й в Україні. Але навіть за умов її зменшення вказаний рівень підтримки досить суттєво перевищує аналогічний у вітчизняних аграріїв. Тому держава має звертати увагу на ці обставини та розробити ефективний механізм вирівнювання обсягів підтримки вітчизняних агровиробників з метою забезпечення їм конкурентних переваг із закордонними агроформуваннями, що мають набагато вищий його рівень. Також окремими причинами недоотримання державної підтримки вітчизняними агроформуваннями є нечіткість правил надання підтримки та непрозорість механізмів розподілу коштів.

7. Підсумки проведеного дослідження свідчать про те, що для ефективного функціонування агропромислового комплексу, забезпечення продовольчої безпеки країни, стимулювання розвитку територій села, збереження навколишнього

середовища, підвищення якості й екологічної безпечності виробництва сільськогосподарської продукції та еквівалентного ціноутворення обов'язково необхідна державна підтримка. Державна підтримка буде ефективно впливати на розвиток АПК України за умови дотримання певних критеріїв. Розвиток аграрного підприємництва в контексті розбудови дієвої системи його регулювання повинен здійснюватися в напрямі забезпечення сталості. Загальний кінцевий результат функціонування підприємницьких структур як системи виробничих інститутів агросектору при цьому проектується на перспективу, уособлюючи стабільність національної продовольчої безпеки та стабільне утримання висококонкурентних позицій на глобальному ринку. Аграрне підприємництво при цьому розглядається як функціональна підсистема аграрного ринку, пов'язана зі створенням аграрних благ. Механізм інституційного забезпечення сталого розвитку повинен враховувати галузеві й національні особливості, які давно відомі, але в зазначеному ракурсі вирішення піднятої проблеми їх необхідно закріпити інституційно.

8. Ефективність кооперативного механізму саморегулювання аграрного підприємництва виявляється на внутрігосподарському (підвищення конкурентоспроможності вироблених товарів) і на макроекономічному (зниження трансакційних витрат) рівнях. Адже кооператив створюється для укрупнення виробництва, формування передумов для залучення інвестицій, організації зберігання та збуту продукції, акумулювання додаткових фінансових ресурсів, підвищення соціальної спрямованості агробізнесу. Тому розвиток кооперативної форми організації аграрного підприємництва, вважається базовим інституційним фактором забезпечення його саморегулювання.

АНОТАЦІЯ

Зеленюк А.С. «Забезпечення ефективного функціонування агропромислового комплексу України»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньо-професійною програмою «Економіка, планування та управління бізнесом». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022.

У роботі розглянуто теоретичні аспекти оцінювання функціонування агропромислового комплексу країни.

Вивчено зарубіжний досвід розвитку агропромислового комплексу. Здійснено аналітичну оцінку розвитку агропромислового комплексу в Україні, зокрема розвитку підприємницької діяльності в АПК. Охарактеризовано державну політику стимулювання розвитку підприємництва в АПК.

Сформовано організаційно-економічні умови та механізм стимулювання розвитку підприємництва в АПК. Визначено кооперативні пріоритети стимулювання соціально-економічної ефективності підприємницької діяльності

Ключові слова: підприємництво, агропромисловий комплекс, сільське господарство, кооператив, стимулювання, державна політика.

ANNOTATION

Zeleniuk A. «Ensuring the effective functioning of the agro-industrial complex of Ukraine»

Thesis for Master degree in specialty 076 «Entrepreneurship, Trade and Exchange Activity» under the master's program "Economics, Planning and Business Management". – Odesa National Economic University. – Odesa, 2022.

The paper examines the theoretical aspects of evaluating the functioning of the country's agro-industrial complex.

The foreign experience of the development of the agro-industrial complex was studied. An analytical assessment of the development of the agro-industrial complex in Ukraine, in particular the development of entrepreneurial activity in the agricultural sector, was carried out. The state policy of stimulating the development of entrepreneurship in the agro-industrial complex is characterized.

Organizational and economic conditions and a mechanism for stimulating the development of entrepreneurship in the agricultural sector have been formed. Cooperative priorities for stimulating the socio-economic efficiency of entrepreneurial activity have been determined.

Keywords: entrepreneurship, agro-industrial complex, agriculture, cooperative, incentives, state policy.